

Vlaams
Parlement

vergadering **C250**
zittingsjaar 2014-2015

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid

van 27 mei 2015

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het promoten van streekeigen en gezonde voeding via schoolmoestuintjes – 2233 (2014-2015)	3
VRAAG OM UITLEG van Tinne Rombouts aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over onderzoek naar en de implementatie van nieuwe emissiereducerende technieken – 2055 (2014-2015)	5
VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het dalend verbruik van groenten en fruit en de invloed daarvan op het beleid van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) – 2141 (2014-2015)	
VRAAG OM UITLEG van Jelle Engelbosch aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de dalende groente- en fruitconsumptie – 2255 (2014-2015)	10
VRAAG OM UITLEG van Michel Doomst aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de landbouw in de Vlaamse Rand rond Brussel – 2217 (2014-2015)	
VRAAG OM UITLEG van Bart Nevens aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, en aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de resultaten van de Landbouwstudie Vlaamse Rand – 2261 (2014-2015)	13
VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het visserijakkoord met Marokko – 2265 (2014-2015)	17

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het promoten van streekeigen en gezonde voeding via schoolmoestuintjes – 2233 (2014-2015)

Voorzitter: mevrouw Sabine Vermeulen

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, ook dit jaar maakt de minister van Omgeving, Natuur en Landbouw 300.000 euro vrij om volkstuinprojecten te ondersteunen. Dat is een terechte beslissing: volkstuintjes zijn positief voor het sociale contact en bevorderen de gezondheid, zowel door de actieve vrijetijdsbesteding die ermee samenhangt als door de gezonde lokale voeding die de volkstuinier produceert. Het belang van lichaamsactiviteit en van gezonde voeding op de volksgezondheid en het welbevinden mag niet worden onderschat, in een Europa waar nu al meer dan 20 miljoen kinderen last hebben van overgewicht, en waar tieners per dag gemiddeld minder dan de helft eten van de aanbevolen dagelijkse hoeveelheid groenten en fruit.

Aandacht voor gezonde voeding is dus ook belangrijk in de opvoeding, en de Europese subsidies voor het schoolmelk- en schoolfruitprogramma blijven dan ook zeer zinvol. Sinds 2009 bereikt het schoolfruitprogramma bijna 9 miljoen kinderen in 25 lidstaten. Wellicht is het ook een goede zaak om schoolkinderen niet enkel via het schoolfruitprogramma meer aanbod aan groenten en fruit te bezorgen, maar ook om hen te betrekken bij het actief tuinieren.

Basisscholen overwegen daarom vaak om een schoolmoestuin aan te leggen. Schoolmoestuintjes bevorderen niet enkel het gebruik van gezonde, streekeigen en seizoensgebonden groenten en fruit, maar ook – op een praktische manier – de kennis ervan, en de interesse voor tuinieren. Enkele fruitbomen – eventueel in bakken – vervolledigen het assortiment.

Door het krappe budget aan werkingsmiddelen is dit voor de scholen nu geen prioriteit. Een steuntje in de rug van de minister van Landbouw en Plattelandsontwikkeling zou een gewaardeerde stimulans kunnen zijn. Zulke tuintjes kunnen worden aangelegd in samenwerking met de plaatselijke Landelijke Gilde, een afdeling van de Vereniging voor Ecologische Leef- en Teeltwijze (Velt) of belangstellende leden van het oudercomité of andere sympathisanten van de school. Deskundig advies kan bij die bronnen worden ingewonnen. Een financieel steuntje in de rug zou deze projecten meer kansen kunnen geven. Voor de aanleg van een moestuintje met voldoende variatie in een schoolomgeving is immers wel een zeker budget vereist.

Minister, acht u het de moeite waard om deze suggestie in de toekomst te overwegen? Ze past perfect in een geïntegreerde plattelandsontwikkeling en promotie voor streekeigen en gezonde voeding. Acht u het zinvol om hierover overleg te hebben met uw collega van Onderwijs? Indien u een schoolmoestuinproject als proefproject zou willen lanceren, dan zou er deze zomer bij de begrotingsbesprekingen in een 'beperkt' budget moeten worden voorzien. Sommigen zeggen mij dat dit op dit moment reeds mogelijk is. Misschien moet er dan toch wat meer ruchtbaarheid aan worden gegeven.

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Mevrouw Sofie Joosen (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, onze fractie draagt de volkstuintjes een warm hart toe. In mijn eigen gemeente, Duffel, starten we met volkstuintjes, en het loopt storm voor die vijftig tuintjes.

Voor de schoolmoestuintjes wil ik vragen om goed af te stemmen met het onderwijs. We hebben dit even besproken bij mijn vraag over schoolfruit. Momenteel is er een traject rond die vakoverschrijdende eindtermen en de vrijheid van scholen. Dat debat is bezig, maar ik wil toch vragen om te zorgen voor een goede afstemming tussen de beleidsdomeinen.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

De heer Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Voorzitter, minister, collega's, we zijn het voorstel van de heer De Meyer zeker genegen. Wij vragen ons wel af of alle scholen voldoende ruimte zullen hebben, zoals bijvoorbeeld scholen in het stedelijk gebied.

De heer De Meyer pleit ook voor financiële steun. Wij zijn daar niet per definitie tegen. Het is misschien goed om eens na te gaan wat de gemiddelde kostprijs van zo'n tuintje is. Is daar al onderzoek naar gebeurd? Kunnen scholen vandaag al in aanmerking komen voor ondersteuning voor volkstuintjes?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voorzitter, collega's, mijnheer De Meyer, ik ben het er volledig mee eens dat scholen moeten inzetten op gezonde voeding maar ook op het bewustmaken van jongeren van wat streekeigen producten zijn en hoe ze worden geproduceerd.

We ondersteunen zulke projecten al. Ik heb een overzicht bij van verschillende scholen die nu al een subsidie krijgen vanuit Landbouw voor het aanleggen van een schooltuin en volkstuintjes. Als we een oproep lanceren voor volkstuinten, kunnen ook scholen intekenen. Het is indrukwekkend hoeveel initiatieven er al bestaan. Vaak zijn het ook samenwerkingen met dichtbijgelegen volkstuinten.

Ook via het Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO) kunnen dergelijke projecten gesubsidieerd worden. Als er op het platteland een voorstel is om vanuit scholen iets te doen rond moestuinen en volkstuinten, kan subsidie worden gegeven.

Er zijn soms een paar praktische problemen. Er is overleg met Onderwijs, maar zo'n moestuin moet in de maanden juli en augustus natuurlijk ook worden onderhouden. Vaak is dat een praktisch probleem en daarom is de samenwerking met vrijwilligers of bestaande volkstuinten interessant.

De afstemming met Onderwijs is vanzelfsprekend. We hebben dat dan ook gedaan. We hebben contacten over gezonde voeding en schoolfruit.

Mijnheer Vanderjeugd, u vroeg naar de gemiddelde kostprijs. Daar is geen onderzoek naar gebeurd, maar we hebben wel de ingediende projecten waarvan we de kostprijs kennen en wat men ervoor krijgt. Vaak is er samenwerking met Velt of anderen met veel ervaring. Ik ben het dus volledig met u eens.

Mijnheer De Meyer, waar het kan – en het bestaat inderdaad al –, moeten we daar meer ruchtbaarheid aan geven. U hebt gelijk. We kunnen een rondschrift richten aan het onderwijs om dat nog meer te promoten. Dan kunnen we wijzen op de bestaande mogelijkheden, zodat ook scholen er meer gebruik van kunnen maken. Daar zullen we op ingaan.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer (CD&V): Minister, ik ben blij dat u zich aangesproken voelt door mijn vraag om uitleg. U zegt dat het nu al kan via projecten van volkstuinten en zelfs binnen PDPO. Het is zeer goed dat u daar extra ruchtbaarheid aan

geeft. Jammer genoeg zijn er ook scholen die dit onvoldoende weten. Ik ben zeer tevreden dat u er meer ruchtbaarheid wilt aan geven.

Het is juist dat juli en augustus voor praktische problemen kunnen zorgen, maar scholen die in zo'n project stappen, moeten zich verzekeren van onderhoud in die maanden door vrijwilligers: een vereniging, een oudercomité of leerkrachten.

Mevrouw Joosen en mijnheer Vanderjeugd, ik ben tevreden met uw steun. Er mag en moet inderdaad afstemming zijn met het onderwijs. Anderzijds mogen we niet overdrijven met bijkomende regeltjes, want dan maken we het complexer. De vrijwilligheid en ongecompliceerdheid van zo'n project zijn bijzonder belangrijk als we het slaagkansen willen geven.

Dat niet alle scholen even geschikt zijn, spreekt voor zich. Sommige scholen hebben veel ruimte, andere niet. Twee bakken met een fruitboom of wat groenten kunnen al een stimulans zijn om dit onder de aandacht te brengen. Het fundamentele is een levenshouding bijbrengen waarin aandacht wordt gevestigd voor gezonde en streekeigen voeding.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tinne Rombouts aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over onderzoek naar en de implementatie van nieuwe emissiereducerende technieken – 2055 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Mevrouw Tinne Rombouts (CD&V): Minister, heel wat mensen zijn bezig met de instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en de programmatorische aanpak stikstof (PAS), en zijn bezorgd op welke manier we die uitdagingen kunnen aangaan en hoe de landbouwsector dit probleem kan aanpakken. De techniek kan een belangrijk element zijn om tot een oplossing te komen. Hoe kunnen we de techniek inschakelen en nieuwe technieken versneld kansen geven om oplossingen te zoeken?

Om de impact van stikstof zoveel mogelijk te beperken, moeten we zoeken naar een oplossing om onze landbouwers de nodige ademruimte te geven. We trachten te voorzien in een afdoende flankerend beleid, maar zoeken ook naar preventieve oplossingen. Als de landbouwers met code oranje hun activiteiten willen voortzetten, zullen ze in het huidige significantiekader de ammoniakuitstoot op het bedrijf met 30 procent moeten reduceren. Daarom wordt er nu gekeken naar reducerende technieken, bijvoorbeeld bij stallenbouw. In het Vlaamse ammoniakreductiebeleid is de bouw van en het onderzoek naar emissiearme stallen een belangrijke pijler. De toekomst in de stallenbouw is onzeker omdat de huidige stalsystemen niet meer zullen voldoen aan de normen. Men zoekt naar meer mogelijkheden om die normen te bereiken.

Sinds 2003 moeten nieuwe varkens- en pluimveestallen worden gebouwd volgens één van de technieken die worden bepaald in een lijst van stalsystemen voor ammoniakreductie. Als men een systeem wil bouwen dat afwijkt van de beschrijving in de huidige lijst of volgens een volledig nieuw concept, dan kan dat enkel nadat de wijziging of het systeem opgenomen is in de lijst. Er moet dus eerst een aanvraag worden ingediend voor wijziging van opname in de lijst. Er zijn bepaalde procedures die moeten worden doorlopen.

Ook onze buurlanden zoeken naar oplossingen voor ammoniakreductie. In Nederland heeft men een Regeling ammoniak en veehouderij (Rav). Deze regeling bevat

in bijlage 1 alle stalsystemen die in Nederland zijn erkend en toegestaan. Systemen die niet op deze lijst voorkomen, mogen niet worden toegepast. Wanneer een nieuw stalsysteem wordt ontwikkeld, kan men daar een proefstalstatus aanvragen.

Bedrijven met een proefstalstatus krijgen een bijzondere emissiefactor. Op deze manier kan het nieuwe systeem in de praktijk onderzocht worden bij actieve landbouwers. Daardoor is een snellere implementatie mogelijk. Er worden namelijk vier veehouders gezocht die het stalsysteem willen toepassen. De veehouders krijgen dan een vergunning voor de proefstal die enkel geldt op de locatie van de proefstal. De proefstalstatus heeft dus een wettelijke status in het kader van de vergunningen. Daardoor kunnen nieuwe technieken sneller worden geïmplementeerd op bedrijfsniveau.

Een proefstal is dus een door de overheid geaccepteerde stal die is voorzien van een nieuwe techniek of een nieuw systeem. Via proefstallen worden ervaringen opgedaan met die techniek of dat systeem, met als doel deze techniek na een periode beschikbaar te maken voor de hele sector.

In de proefstallen worden metingen gedaan en de resultaten hiervan worden gebruikt om te beoordelen of het nieuwe systeem opgenomen kan worden in bijlage 1 van de Rav. Belangrijk hierbij is dat milieumetingen worden uitgevoerd door een erkend meetbureau volgens een vaststaand protocol en onder bepaalde landbouwkundige voorwaarden. Het gemiddelde van de metingen van deze vier stallen wordt de emissiefactor die in de Rav-lijst wordt toegekend. Als het systeem opgenomen is in de Rav, dan kan iedereen dit stalsysteem gebruiken.

Door het nieuwe systeem meteen bij actieve veehouders te laten proefdraaien, vindt het sneller ingang in de praktijk. Zou dat in Vlaanderen een waardevolle werkmethode kunnen zijn? De procedure om een nieuw systeem te laten erkennen in Vlaanderen is iets langer. Het kan niet meteen in de praktijk worden geïmplementeerd. Er moet eerst een hele procedure worden doorlopen. Gezien de hoogdringendheid aan nieuwe emissiereducerende technieken en stalsystemen is het noodzakelijk dat we nadenken over hoe we dit proces sneller kunnen laten gaan. Kan het Nederlandse systeem bijdragen tot een snellere implementatie of zijn er andere mogelijkheden voor een snellere implementatie van nieuwe technieken?

Minister, hoe evalueert u het Nederlandse systeem van proefstallen? Kan dit een basis vormen voor het Vlaamse systeem? Is er in Vlaanderen een versnelde procedure om stalsystemen goed te keuren of kan er in zo'n procedure worden voorzien? Als er systemen in Nederland of andere buurlanden zijn die goedgekeurd werden, moeten deze systemen dan bij ons nog goedgekeurd worden? Werken op Europees niveau zou ook een voordeel moeten kunnen betekenen als de buurlanden al erkende systemen hebben. Wordt er in het onderzoek over de grenzen heen gekeken om emissievriendelijke systemen te implementeren? Wat zijn de belangrijkste bevindingen? Is er een mogelijkheid om op korte termijn na te denken over ondersteuningsmaatregelen, de bescherming en/of het statuut en/of de beloning van landbouwers die nieuwe emissiereducerende technieken op het bedrijf willen testen? Landbouwers staan soms voor belangrijke investeringen en geloven in een bepaald systeem, maar kunnen die stap niet zetten omdat het nog niet op de lijst staat. Hoe kunnen landbouwers beschermd en verzekerd worden? Wordt er via onderzoeksfondsen of andere subsidiekanalen voorzien in steun voor dergelijke projecten en over hoeveel steun gaat het dan?

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

De heer Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Mevrouw Rombouts onderstreept terecht het belang van de ontwikkelingen van emissiereducerende technieken. We beseffen allemaal wat de impact van de instandhoudingsdoelstellingen op de veehouderij is. Het is tekenend voor een innovatiegericht land als Nederland dat er

faciliteiten bestaan voor proefstallen. Vrijdag gaan we met de commissie op werkbezoek met Fedagrim om bepaalde technieken te bekijken. Helaas is het kenmerkend voor Vlaanderen dat we dreigen te blijven steken in goede bedoelingen vanwege onvoldoende efficiënte en soepele regelgeving.

Ik wil u ten stelligste verzoeken om komaf te maken met ellenlange procedures om nieuwe systemen in Vlaanderen te laten erkennen. Is de vereenvoudigings-oefening al gemaakt? Wordt daar op korte termijn werk van gemaakt? Ik ondersteun de vraag van mevrouw Rombouts om snel maatregelen te nemen die het testen van de emissiereducerende technieken aanmoedigen in plaats van te onraden. Wat zult u op korte termijn ondernemen? Hoe zit het momenteel in Vlaanderen met initiatieven om nieuwe proefprojecten op te zetten? Het is noodzakelijk dat procedures worden versoepeld, maar zijn er alternatieve emissiereducerende projecten in ontwikkeling? Als die er niet zijn, wat kunnen we doen om die op korte termijn aan te moedigen?

De voorzitter: Mevrouw Vermeulen heeft het woord.

Mevrouw Sabine Vermeulen (N-VA): Minister, het is interessant om een vergelijking te maken tussen de Vlaamse en Nederlandse procedures, waarbij ook wordt gekeken of het systeem dat wordt toegepast in Nederland naast de ogenschijnlijke voordelen misschien ook nadelen heeft. Er moet ook worden bekeken of het inderdaad zo is dat het volgens de Nederlandse procedures sneller verloopt om op een goedgekeurde lijst te geraken. Het streefdoel is om binnen drie maanden op de PAS-lijst te geraken en dus om binnen drie maanden na de indiening van het administratieve dossier een advies te geven.

Het lijkt me dan ook interessant de Nederlandse procedure eens te bekijken en om de vergelijking met Vlaanderen te maken.

Minister, ik heb nog een bijkomende vraag. Hoe ver staan we in verband met de PAS-lijst? Is het mogelijk die lijst met zinvolle technieken te vullen? Kunt u ons meedelen om welke technieken het gaat en hoeveel technieken precies worden onderzocht? Het is me overigens niet duidelijk waarom we, naast de lijst met de ammoniakemissiearme stalsystemen, nog een aparte PAS-lijst nodig hebben.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voorzitter, het Nederlands systeem is me natuurlijk bekend. Zowel in deze commissie als in de commissie Leefmilieu heb ik al een paar keer verklaard dat we rekening houden met ervaringen uit het buitenland. Zoals vaak, is het gras echter altijd groener aan de overkant.

We hebben onderzocht hoe het systeem in Nederland loopt. We weten dat het niet sneller gaat of beter dan ons systeem is. Het betreft een vrij langlopende en dure procedure die niet altijd tot praktisch haalbare systemen met een reductiepotentieel leidt. Het gaat daar niet zo veel beter dan bij ons.

Ik zal nog eens overlopen hoe het bij ons gebeurt. De Vlaamse aanvraagprocedure voor opname in de lijst met ammoniakemissiearme stalsystemen voor pluimvee- en varkensstallen stelt dat een vergunning voor de bouw van een systeem kan worden verkregen indien een stal nog niet op de lijst staat en er bijgevolg nog metingen moeten worden verricht. Dit is ingevoerd om het sneller te laten verlopen. Om kosten en tijd te besparen, moet in Vlaanderen slechts een meting voor een enkele stal worden uitgevoerd. Dit leidt ook tot een aanvaarding. Tot nu zijn al dergelijke vergunningen afgeleverd. Door tegenvallende meetresultaten of omdat de vergunningen van recente datum zijn, hebben we in Vlaanderen nog geen emissiearme systemen kunnen goedkeuren.

Het belangrijkste criterium voor de opname in de lijst van de ammoniak-emissiearme stalsystemen houdt in dat voldoende reductie kan worden aangetoond. Het streefdoel is een reductiepercentage van 50 procent of meer ten opzichte van de gangbare stallen.

Wat het melkvee betreft, heeft het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) in het kader van de V-PAS en als een alternatief voor de tijdrovende metingen een model ontwikkeld. Dit model speelt in op de vragen die hier net zijn gesteld om de planlast te verminderen. Het model zal toelaten de emissie-reducties van bepaalde types reducerende technieken voor melkveestallen in te schatten. Op die manier kunnen ook bijkomende metingen worden voorkomen.

Aan de ene kant is er een lijst met ammoniakemissiearme stalsystemen. Aan de andere kant wordt ook voor de nieuwbouwtallen voor pluimvee en varkens aan een PAS-lijst gewerkt. Aangezien dit goed opschiet, zal die lijst er voor het zomerreces zijn.

Het is de bedoeling maatregelen te nemen die complementair aan de eerder genoemde nieuwe stallenlijst zijn. Het betreft een lijst met maatregelen voor rundvee en voor bestaande varkens- en pluimveestallen. Als de reductie minder dan 50 procent bedraagt, bevat de lijst optimaliserende maatregelen die nog kunnen worden genomen. Verder staan er ook maatregelen op met betrekking tot het management en de voeding.

Om de potentiële reductie aan te tonen, zijn betrouwbare onderzoeks- of meetresultaten vereist. Die resultaten worden aan een wetenschappelijk team voorgelegd. De resultaten kunnen uit binnen- en buitenland afkomstig zijn. We kijken wel degelijk ook naar de buitenlandse resultaten.

In sommige gevallen kan het reductiepercentage op basis van zeer gelijkaardige systemen worden ingeschat. Het gaat dan om systemen die met betrekking tot andere diercategorieën zijn onderzocht of die modelmatig worden bepaald. De systemen die in Nederland of in andere landen op basis van dezelfde overwegingen zijn goedgekeurd, kunnen, met andere woorden, uiteraard ook op de Vlaamse lijst komen.

In het kader van het eigen onderzoek volgt het ILVO uiteraard de internationale ontwikkelingen op. Specifiek met betrekking tot de PAS zijn er het voorbije jaar intensieve contacten met Wageningen Universiteit en Research (WUR) geweest.

De diverse acties die we met betrekking tot de PAS hebben opgezet, omvatten een literatuurstudie. Die studie biedt een breed overzicht van mogelijke maatregelen. De huidige procedure biedt een zekere mate van bescherming, maar er is ook ruimte voor bijkomende beschermingsmaatregelen. Om de PAS-lijst op te stellen, werken het administratief team en het wetenschappelijk team in het kader van de V-PAS intensief aan de evaluatie van de ammoniakemissie-reducerende maatregelen. Deze teams zullen ook worden aangespoord om advies op het vlak van bescherming en rechtszekerheid te verlenen.

Er is me tevens een vraag gesteld over onderzoeksfondsen en subsidiekanalen. Bij de ontwikkelingen van nieuwe technieken kunnen bedrijven voor subsidiëring ook een beroep doen op de kanalen van het Instituut voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT). Dit is belangrijk. Daarnaast is in het licht van de begrotingsaanpassing ook 450.000 euro aan bijkomend geld uitgetrokken. Dit bedrag komt uit het eigen vermogen van het ILVO en is bestemd voor onderzoek naar de technisch-economische haalbaarheid in de veeteeltsector. Dit bijkomend geld komt bovenop de eigen middelen die al voor onderzoek met betrekking tot de verschillende sectoren worden aangewend. Binnenkort zal de oproep voor demonstratieprojecten worden gelanceerd. De emissiereductie vormt een van de

thema's. Hierdoor zullen de proefcentra hier volop op inzetten. In het licht van de maatregel betreffende de Europese innovatiepartnerschappen zal ik de ammoniakemissiereductie in de lijst met thema's opnemen.

Wat de bijkomende vragen betreft, wil ik nog herhalen dat ik het eens ben met een administratieve vereenvoudiging. Er zijn al stappen gezet. De PAS-lijst zal voor het zomerreces klaar zijn.

Mevrouw Tinne Rombouts (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik ben blij dat u heel duidelijk bent geweest. Dat is positief. U hebt in voorgaande reacties al laten verstaan dat techniek een belangrijk onderdeel is van de zoektocht naar een oplossing voor de uitdagingen waar de sector voor staat. Als mensen vandaag willen investeren, willen we natuurlijk dat gisteren al een oplossing was uitgewerkt.

Met andere woorden: het vergt tijd om de nodige gegevens bij elkaar te zoeken met het oog op de ontwikkeling van wetenschappelijk onderbouwde technieken. Sommigen willen zo snel mogelijk een antwoord bieden wanneer er een aanvraag is. Dat is goed. Aan de aanvraag zelf is vaak al een lange procedure voorafgegaan, dus snel reageren met hopelijk een positief antwoord is de boodschap.

Het gaat me hier vooral om de vraag hoe we zo snel mogelijk de gegevens kunnen verzamelen. Ik ben erg blij dat u zegt dat het ILVO en de andere onderzoekskanalen maximaal inzetten op de Programmatische Aanpak Stikstof en op technieken om de hoeveelheden ammoniak te verminderen. Ik stel toch voor dat we het idee om bedrijven die willen investeren, te helpen, niet helemaal loslaten. Dat moet niet altijd gebeuren, maar de mogelijkheid moet toch open worden gehouden. Dat kan ook helpen om sneller resultaten in te zamelen. Ik zeg niet dat de landbouwer daarbij alleen kan ageren: dat moet gebeuren in overleg met de onderzoekscentra. Naast een inzameling van gegevens via testen, zou dat ook zo kunnen, op een bredere schaal.

Ik sta dus positief tegenover het feit dat u er alles aan doet om zo snel mogelijk de procedure af te handelen, zodat de sector antwoorden krijgt die tot betrouwbare investeringen kunnen leiden, in harmonie met de uitdagingen waar de bedrijven voor staan, zoals de instandhoudingsdoelstellingen en de Programmatische Aanpak Stikstof.

Mevrouw Sabine Vermeulen (N-VA): Het is me nog steeds niet duidelijk waarom er een aparte lijst, inclusief aparte procedures, bestaat voor de ammoniakemissie van arme stalsystemen, naast de PAS-lijst. Waarom is dat zo?

Minister Joke Schauvliege: Mevrouw Vermeulen, beide zijn gekoppeld. Maar er wordt een onderscheid gemaakt tussen nieuwbouw en de bestaande systemen. Ook die laatste moeten emissiearm worden gemaakt. Uiteraard kan voor de ene lijst worden nagegaan wat toepasbaar is van wat er voor de andere lijst gebeurt. In elk geval is er een verschil tussen nieuwbouw en de bestaande stallen of systemen.

Mevrouw Rombouts, ik denk dat ik op uw vragen al ben ingegaan. Ik deel uw mening dat we moeten blijven gaan voor een zo goed mogelijk systeem en dat we moeten blijven zoeken naar oplossingen. Ik kan dat slechts beamen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het dalend verbruik van groenten en fruit en de invloed daarvan op het beleid van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) – 2141 (2014-2015)

VRAAG OM UITLEG van Jelle Engelbosch aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de dalende groente- en fruitconsumptie – 2255 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Mevrouw Lydia Peeters (Open Vld): Voorzitter, minister, collega's, allicht geldt dit niet voor de leden van deze commissie, maar alleszins is het zo dat uit een recente enquête die is uitgevoerd in opdracht van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) blijkt dat in 2014 het thuisverbruik van groenten en fruit is gedaald, alle gezondheidscampagnes ten spijt. In 2014 zou de Belg gemiddeld 88 euro aan groenten en 105 euro aan fruit hebben uitgegeven. Dat is een daling met bijna 6 procent tegenover het jaar daarvoor. Bij fruit ging het om bijna 7 procent, bij groenten om 4,6 procent. Het jaarlijks verbruik daalde, naar een diepterecord van 87,2 kilo per persoon. Tien jaar geleden kochten we gemiddeld nog 95,8 kilo vers fruit en verse groenten, zo blijkt ook uit de studie.

De cijfers zijn slecht nieuws voor de volksgezondheid, maar ook voor de landbouw, in het bijzonder VLAM, wiens taak het is om de afzet van groenten en fruit te stimuleren. Mevrouw Driesen van VLAM liet in de pers optekenen dat uit de cijfers blijkt dat we onze levensstijl niet zomaar aanpassen. Ze betreurde te moeten vaststellen dat we ondanks goedbedoelde overheidsinitiatieven onze ongezonde levensstijl niet aanpassen. Ik denk dus niet dat dit geldt voor de leden van deze commissie.

De lage winkelprijzen – groenten werden 4 procent en fruit 3,4 procent goedkoper – zouden een oorzaak zijn waarom de Belgen minder euro's spendeerden. Daarnaast blijken er nog andere redenen te zijn voor de ondermaatse consumptie. Niet iedereen heeft tijd, zin of de vaardigheid om verse groenten te verwerken. Bovendien zijn het waren die relatief snel bederven. Vooral kleinere huishoudens worden hiermee geconfronteerd. Aan de positieve zijde durft VLAM te veronderstellen dat een mindere omzet ten dele te wijten kan zijn aan het grotere bewustzijn om voedselverspilling te vermijden. De tegenvallende resultaten zullen alleszins een aanleiding vormen voor VLAM om het promotiebeleid tegen het licht te houden en desgevallend te zoeken naar bijstellingen.

Ik wil u daarover enkele vragen voorleggen. Zijn deze tegenvallende resultaten voor VLAM een aanleiding voor een kritische zelfbevraging, om na te gaan waar het gevoerde promotiebeleid desgevallend niet optimaal heeft gefunctioneerd, en in welke mate het moet worden bijgestuurd?

Zijn er binnen de algemene cijfers van groenten en fruit specifieke tendensen te merken van uitgesproken sterk dalend verbruik van bepaalde groente- en fruitsoorten? Kunnen er in dat verband verschillen worden vastgesteld qua verbruik van producten die vallen onder de Russische boycot, zoals appels en peren, waarvoor extra promotie-inspanningen werden gedaan in eigen land? De promotie van peren is geslaagd, er is zelfs een stijging vastgesteld.

Zijn de dalende verbruikscijfers in eigen land voor VLAM ook een aanleiding om het promotiebeleid van onze producten in het buitenland te intensiveren?

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

De heer Jelle Engelbosch (N-VA): Minister, ik hou van beknoptheid. Ik val niet graag in herhaling. Ik sluit me volledig aan bij de vraag van mevrouw Peeters. Welke andere initiatieven hebt u voor ogen om de groente- en fruitconsumptie te doen stijgen?

De heer Jos De Meyer (CD&V): Minister, werd in deze cijfers rekening gehouden met het feit dat er meer buitenshuis geconsumeerd wordt dan vroeger? Op het werk en in restaurants verbruikt men ook groenten en fruit.

Als minister van Landbouw bent u natuurlijk niet verantwoordelijk voor het eetpatroon van de burger. De kritische burger zou ook een kritischer consument mogen worden.

Ik las de voorbije dagen in een artikel dat onze Belgische fruittelers blijven investeren in de jonagold – een verzadigde appelmarkt – en in de conference. In Nederland, Frankrijk en Duitsland daarentegen wordt stevig geïnvesteerd in nieuwe appelrassen. Misschien moeten we daar beleidsmatig voldoende aandacht voor hebben. We moeten zorgen voor meer variëteiten want de consument is steeds op zoek naar nieuwe producten.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Ik was gisteren op een seminarie rond duurzaamheid en de korte keten, georganiseerd door de Federatie van de Belgische Voedingsindustrie (Fevia). Het ging er ook over de groente- en fruitveilingen. Dat is een belangrijke schakel. U weet dat zeer goed, minister. Is dat element in overweging te brengen met de bemerkingen – die ik deel – van de collega's en de voorzitter?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega's, laat me eerst even de cijfers toelichten. We moeten een onderscheid maken tussen groenten en fruit. De studie heeft het over het gezinsverbruik, wat thuis geconsumeerd wordt dus, er is geen rekening gehouden met het verbruik buitenshuis.

Het gezinsverbruik van groenten is de laatste jaren vrij stabiel gebleven. In 2014 was er een lichte achteruitgang van minder dan 1 procent, maar er was wel een daling van de omzet, door de lagere prijzen. Het ligt niet aan de consumptie maar aan de prijsdaling. Producten die het moeilijk blijven hebben, zijn kropsla, witloof en wortelen. Tomaten doen het wel goed, vooral de kerstomaat is in opmars. Voor fruit zet de daling van het gezinsverbruik per capita zich door – min 3,4 procent in 2014 –, en door de lagere prijs is de omzet gedaald met 6,8 procent. Het verbruik van appels is gedaald tot 8,9 kg per capita. Verder is er vooral een daling voor de ingevoerde producten zoals appelsienen, bananen, druiven, nectarines, perziken en pompelmoezen. Peren gaan erop vooruit qua volume – plus 30 procent –, maar wel aan een zeer lage prijs. De acties die op touw werden gezet, hebben hun effect niet gemist: de mensen eten meer peren. Deze trend en dit patroon zien we in heel Europa.

Afzet via de coöperatieve structuren zoals onze groente- en fruitveilingen zorgen ervoor dat de prijs aan de tuinder wordt bepaald door de totale verkoop op de veilingen. Dat betekent dat zowel de verkoop voor de lokale markten als de verkoop voor de export samen de prijs bepalen. Daarnaast zitten net in deze sectoren veel korteketeninitiatieven, waar de tuinder zelf nog een impact heeft op zijn vraagprijs. We hebben heel wat korteketenprojecten die we ondersteunen.

U stelde veel vragen over promotie. VLAM werkt steeds in nauw overleg met de deelsectoren. Die bepalen mee de promotieactiviteiten van VLAM. Het promotiebeleid wordt dan ook per sector uitgestippeld door representatief samengestelde sectorgroepen. Het is de sector zelf die mee financiert en bepaalt wat er gebeurt. Zij evalueren hun werking en de door hen gekozen acties. Er wordt op regelmatige tijdstippen bijgestuurd.

Specifiek voor de fruit- en groentesector werd na afkondiging van het Russisch handelsembargo beslist om prioritair in te zetten op het prospecteren van nieuwe markten en op exportpromotie. Daarnaast werd beslist om de binnenlandse promotie bij te sturen door nog meer de focus op de producten 'van bij ons' te leggen. Voorbeelden van verdere acties: voor fruit wordt de promotie toegespitst op de appel jonagold, de in ons land meest geproduceerde appelvariëteit; voor groenten zal men het Flandrialabel nog meer zichtbaarheid geven, ook in de winkels. Naast de sectorale promotie werkt VLAM ook sectoroverkoepelend, en hier staat vooral een gezonde en evenwichtige voeding centraal.

In het verlengde daarvan werkt VLAM ook samen met verschillende media, namelijk tv, radio, magazines, kranten en online media, om de consument bereiken. Het gaat hier over het aanleveren van content, zoals productinformatie, recepten en tips, met ook hier voldoende aandacht voor gezonde en evenwichtige voeding.

De variëteiten en de markten komen ook vaak terug, voorzitter. Uiteraard moet ook worden aangezet tot voldoende vernieuwing, innovatie en vernieuwende producten. Je ziet een verschuiving in gebruik. Zo was de kerstomaat een paar jaar geleden nog niet zo in opmars en nu is die bijzonder populair. Ook daar wordt veel onderzoek naar gedaan en ook begeleiding in gegeven. Dat gebeurt ook in de verschillende proefcentra. Ook het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) is daarmee bezig. Uiteraard is de boodschap die wordt meegegeven aan de telers om te blijven innoveren en vernieuwen, niet alleen wat betreft nieuwe markten maar ook nieuwe producten.

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Mevrouw Lydia Peeters (Open Vld): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Men zal inderdaad moeten blijven innoveren, maar men zal ook de promotie moeten blijven evalueren en bijsturen zodat die dalende trend zich niet blijft voortzetten. U hebt gezegd dat het een trend is die in heel Europa vast te stellen is. Alleszins moet iedereen die met gezondheid bezig is, erop inzetten om meer groenten en fruit te eten. Wat dat betreft hopen we alleszins dat die trend zich niet doorzet.

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

De heer Jelle Engelbosch (N-VA): Minister, dank u voor uw antwoord. Ik wil even inpikken op wat de heer De Meyer zei, namelijk dat we eigenlijk weinig vernieuwend zijn met onze appelen en peren. Ik wil dat ontkennen. Niets is minder waar. Wij zijn in Haspengouw volop bezig nieuwe appel- en perenrassen te ontwikkelen. We hebben nu de jonaplus, een heel knapperige appel die afgeleid is van de oude jonagold. De sector doet heel wat inspanningen.

In die zin is het goed dat we VLAM hebben. Minister, u zegt zelf dat VLAM, wat appelen betreft, vooral inzet op de jonagold omdat dat ons bekendste appelras is. Misschien moet men eens bekijken of men geen variatie van andere rassen van zowel appelen als peren meer in de kijker kan zetten. Zo geraakt de heer De Meyer overtuigd dat er nog andere dingen zijn dan de jonagold.

De heer Jos De Meyer (CD&V): Collega, ik denk dat u toch niet zo kritisch hebt geluisterd naar mijn korte uiteenzetting. Ik houd die meestal heel kort, daarom is

ze misschien niet in alle nuances overgekomen. Het is duidelijk dat er vernieuwd wordt, maar dat we qua variëteiten op termijn hoe dan ook beter gediend zijn met een rijker aanbod. Wat betreft de afzet, zijn we ook gediend met meer landen waar we naar kunnen uitvoeren. Ik verwijs u heel graag naar een recent artikel dat op 22 mei bij Velt verscheen. Dat kunt u eens rustig nalezen. Het doet ook die oproep en maakt een vergelijking met de ons omringende landen. Daar was mijn uiteenzetting op geïnspireerd, want ik heb dat de voorbije dagen toevallig gelezen. Ik ga er volledig mee akkoord dat er vooral in Limburg wat appelplassen betreft gediversifieerd wordt, maar spijtig genoeg onvoldoende in zijn totaliteit in Vlaanderen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Michel Doomst aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de landbouw in de Vlaamse Rand rond Brussel – 2217 (2014-2015)

VRAAG OM UITLEG van Bart Nevens aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, en aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de resultaten van de Landbouwstudie Vlaamse Rand – 2261 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: De heer Doomst heeft het woord.

De heer Michel Doomst (CD&V): Voorzitter, minister, ook vanuit de negentien gemeenten uit de Vlaamse Rand is er interesse om de landelijke component van landbouw zeker te gebruiken om de Rand mooi en Vlaams te houden. Daarom lezen we met interesse de resultaten van de studie die het Departement Landbouw en Visserij heeft voorgesteld op een boerderij in Asse, en waarbij 171 landbouwers werden ondervraagd. Die resultaten zijn toch de moeite waard om de volgende jaren mee te nemen.

Eenzijds werd een inschatting gemaakt van het effect van de nabijheid van Brussel op het toekomstbeeld van de landbouwbedrijven in de Rand. Anderzijds zijn er wat aanzetten te geven van hoe we dat moeten aanpakken, zowel ten aanzien van de klassieke landbouw als ten aanzien van mogelijke verbreding naar de toekomst. U hebt ook al de moeite gedaan om op het terrein met een aantal van die mensen te gaan praten. Ik denk dat dat een interessant moment was, waarop u ook gevoeld hebt dat er een aantal specifieke uitdagingen voor de landbouw zijn in die streek, die we absoluut moeten meenemen.

Minister, in hoeverre wordt het huidige beleid voor de Vlaamse Rand afgestemd met het beleid in Brussel? Kunt u al enig idee geven hoe we daar een flankerend beleid zouden kunnen uitwerken? Kunt u uit de aanbevelingen bepaalde concrete dingen naar voren schuiven? Bijvoorbeeld is het investeren in de herstructurering van gronden wellicht noodzakelijk. In welke initiatieven voorziet u om op korte en lange termijn steun te geven aan de landbouwers in de Vlaamse Rand?

De voorzitter: De heer Nevens heeft het woord.

De heer Bart Nevens (N-VA): Voorzitter, minister, collega Doomst heeft verwezen naar een recente studie van de Vlaamse Landmaatschappij in opdracht van het Departement Landbouw en Visserij. Daaruit blijkt dat veel landbouwers uit de Vlaamse Rand het gevoel hebben dat de landbouw in de regio rond onze hoofdstad in de verdrukking zit. Dat is onder meer het gevolg van de dure grondprijzen maar ook van het drukke verkeer.

Ondanks de nabijheid van de stad is de Vlaamse Rand een gebied met nog verrassend veel landelijke zones. De openheid, de vergroening en de natuur vormen het typische karakter van de Vlaamse Rand. Meer dan duizend landbouwers bewerken er nog meer dan 17.000 hectare grond. In vergelijking met Amerika is dat natuurlijk een peulschil, maar het is toch belangrijk voor de Vlaamse Rand. Ze beheren er tegelijkertijd de open ruimte.

Een van de aanbevelingen in het rapport is een loket dat aansluit bij de specifieke situatie van de Vlaamse Rand: een loket waar landbouwers met hun vragen terecht kunnen en waar vraag en aanbod in het kader van een korteketen-initiatief kunnen worden samengebracht. Hoe staat u tegenover zo'n loketfunctie waarbij streekeigen producten in de korte keten aan de man worden gebracht?

Volgens de studie liggen er heel wat mogelijkheden in een samenwerking tussen het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en Vlaanderen aangezien Brussel een grote afzetmarkt is. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest heeft een plan uitgetekend dat ervoor moet zorgen dat Brussel meer en beter in de eigen voedselvoorziening kan voorzien. Toch wordt het grootste deel van de producten van de landbouwbedrijven uit de Vlaamse Rand niet lokaal afgezet, en dat is een gemiste kans. Bent u van mening dat een beleid van ondersteuning op maat van de verschillende landbouwbedrijven een optie is zoals de studie suggereert? Daarnaast pleit de studie voor een gewestgrensoverschrijdende aanpak. Hoe staat u hiertegenover?

In de beleidsnota Vlaamse Rand haalt de bevoegde minister aan: "Landbouw is belangrijk als schakel tussen verschillende openruimtegebieden. Waar dat haalbaar en rendabel is, maak ik ook voor landbouw verbindingen tussen verschillende agrarische openruimtekamers." Hoe passen de resultaten van de hierboven vermelde studie binnen deze visie?

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Ik vind het bijzonder dat mijn goede vriend Michel Doomst, nu de communautaire problemen in de frigo zitten, toch in de weer blijft voor de Vlaamse Rand.

Elke streek heeft zijn eigen particulariteit. De streek van de Vlaamse Ardennen heeft zijn mestactieproblemen, problemen met de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), erosieproblemen, en ik zou daar dus specifieke vragen over kunnen stellen. Ik maak me zorgen over het feit dat men die bezorgdheid zou partialiseren en lokettiseren naar gegevens waarbij de algemene benadering uit het oog wordt verloren. Als men dat doet voor één regio, hoe sympathiek ik die ook vind, zal men een loketsysteem creëren voor bijvoorbeeld de Vlaamse Ardennen, het Meetjesland. Ik ben daar voorzichtig in. Als men te veel kijkt naar specifieke zaken, dan verliest men het algemene uit het oog. Waar is de tijd dat de boerentrampen, en daarna de buurtspoorwegen, wat nu een beetje afgekalfd De Lijn is geworden, een aantal bevoorradingslijnen vormden naar de markten in Brussel van al wie rond Brussel groenten en andere zaken kweekte? Ik zie niet goed in hoe men gaat speciëren naar probleemoplossing, naar loketoplossing voor een bepaalde regio zonder dat men vragen zal krijgen van andere regio's.

De heer Jos De Meyer (CD&V): Minister, mijn vraag sluit hier min of meer bij aan. Brussel is een enorme afzetmarkt als men weet hoeveel consumenten er op een beperkte plaats samenwonen. Het zou een opportuniteit kunnen en moeten zijn, maar niettemin merken we dat het vandaag spijtig genoeg onvoldoende het geval is. Hoe kunnen we er beleidsmatig voor zorgen dat de aanwezigheid van vele consumenten op een beperkte plaats voor de omringende land- en tuinbouw effectief een opportuniteit wordt?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voor verschillende provincies en voor verschillende regio's lopen er specifieke onderzoeken en acties. In dit geval gaat het over de landbouwstudie die is uitgevoerd in de Vlaamse Rand. Dat is een gevolg van het ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) voor het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VSGB). De stad Brussel is inderdaad dichtbevolkt. Daarrond heeft men die groene rand waarbij men een aantal uitdagingen heeft op het vlak van agrarische activiteiten. Daarnaast bestaat er ook een druk op de open ruimte.

De studie is uitgevoerd door de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). De bedoeling was alles goed in kaart te brengen en te bekijken wat de toekomstplannen, de kansen en de uitdagingen zijn van de landbouwers in de Rand rond Brussel. Men heeft ook in kaart gebracht welke landbouwers nog actief zijn en wat de gevolgen zijn van mogelijke bestemmingswijzigingen.

De conclusie van de studie is dat de Vlaamse Rand nog altijd beschikt over een dynamische en diverse landbouwsector. In 2013 bevond er zich nog in totaal 17.263 hectare geregistreerde landbouwgrond binnen de 19 gemeenten van de Vlaamse Rand. Die gronden worden bewerkt door 1072 bedrijven. De landbouw in de Vlaamse Rand is erg verscheiden met vooral veel akkerbouw en rundveehouderij, maar ook veel tuinbouw en paarden-, varkens- en pluimveehouderij.

De voornaamste problemen die de landbouwers in de Vlaamse Rand ondervinden, zijn de hoge gronddruk en hoge grondprijzen, de moeilijke mobiliteitssituatie en de grote versnippering van de percelen. Ook wordt er veel geklaagd over het onbegrip van de omwonenden. Voordelen van een ligging in de Vlaamse Rand zijn er ook. Vooral de centrale ligging en de nabijheid van een belangrijke afzetmarkt worden vaak vernoemd.

De rol van de overheid bestaat vooral uit het verschaffen van juridische zekerheid, het uitwerken van een flankerend beleid voor de landbouwers die worden getroffen door bestemmingswijzigingen. Zij moet ook zorgen voor een betere informatiedoorstroming naar de landbouwers en een betere afstemming tussen verschillende overheden.

Op het vlak van verbreding en diversificatie zien veel landbouwers wel kansen in de nabijheid van Brussel, onder meer voor de lokale afzet van hun producten. In de praktijk echter blijkt de grens met het Brusselse Gewest een belangrijke barrière te zijn. Ondersteuning van de overheid op maat van elk bedrijf, onder andere op het vlak van marktonderzoek, marketing, logistiek en distributie, lijkt dan ook zeker aangewezen. Er wordt ook gesuggereerd een multidisciplinair team op te richten om landbouwers te begeleiden.

Als onderdeel van de studie werd bijkomend ook nog een landbouweffectenrapport gemaakt waarbij 68 landbouwers werden bevraagd die een gedeelte van hun gronden van bestemming veranderd zagen. Daaruit blijkt dat een aantal bedrijven zwaar getroffen worden omdat ze een gedeelte van hun areaal verliezen voor productie of omdat de mestafzet problematisch wordt.

Vijf bedrijven zien meer dan 10 hectare van hun bedrijfsoppervlakte omgezet naar een groene bestemming. Bij tien andere bedrijven is dat het geval voor meer dan 20 procent van hun bedrijfsoppervlakte. Het zwaarst getroffen bedrijf ziet bijna 25 hectare omgezet worden naar natuurgebied. Dat is een zware klap voor de leefbaarheid van dat bedrijf op de langere termijn. Bij nog een ander bedrijf gaat het om bijna 15 hectare landbouwgrond die wordt omgezet in natuurgebied.

Er is in deze studie aangegeven dat in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest al heel wat initiatieven genomen zijn die gericht zijn op een meer duurzame en lokale voedselproductie. In het kader van deze landbouwstudie en de studie 'Richtplan

Neerpede' is er verschillende malen overleg geweest met het Brusselse Gewest en met Leefmilieu Brussel. Naast de mogelijke samenwerking in Neerpede, onderzoeken we of daarnaast bijvoorbeeld een meer structurele afstemming kan zijn tussen de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), het Departement Landbouw en Visserij van de Vlaamse overheid en de diensten in Brussel.

Op korte termijn kunnen zowel de VLM als Ruimte Vlaanderen een aantal initiatieven nemen om de gevolgen van het RUP VSGB op te vangen: een flankerend beleid op maat van elk getroffen bedrijf, regelmatig overleg organiseren met Brusselse actoren enzovoort. Binnen de Vlaamse Regering zal ik ijveren voor de nodige financiering voor deze ondersteunende maatregelen. Op middellange termijn is er nood aan een multidisciplinair team 'Landbouw in de Rand' om bijvoorbeeld bij ruilverkavelingen stand-by te zijn, maar ook om samenwerking tussen de landbouwers inzake afzet en korte keten te bevorderen.

In 2012 al heeft de Vlaamse Regering de VLM de opdracht gegeven om 2,5 miljoen euro te reserveren voor de aankoop van gronden in de Vlaamse Rand. Op lange termijn spreken we over acties zoals een herbevestiging van het agrarisch gebied, een kmo-zone voor korte keten. Ook minister Weyts heeft mij in een reactie laten weten dat de landinrichtingsprojecten die lopen in de Rand, moeten worden voortgezet als flankerend beleid.

Zoals u terecht stelt, is een van de aanbevelingen in het rapport een loket dat aansluit bij de specifieke situatie van de Vlaamse Rand: een loket waar landbouwers met hun vragen terecht kunnen. Er bestaat reeds een 'Steunpunt Hoeveproducten' voor de landbouwers: dit zorgt voor algemene ondersteuning van de korteketenproducenten in Vlaanderen. Een lokaal loket zou echter beter de vragen kunnen opvangen van de landbouwers in de Vlaamse Rand. Omgekeerd weten potentiële klanten niet welk aanbod er is. Een lokaal loket zou vraag en aanbod kunnen samenbrengen. We kunnen onderzoeken of er binnen het steunpunt een expert zou kunnen zijn die Brussel en de Vlaamse Rand heel goed kent. Ik vind dat we dat in samenwerking met het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest moeten doen.

Ik onthoud ook de opmerking dat er nog andere regio's zijn waar ook grote knelpunten zijn. Vaak zijn ook daar tal van initiatieven om een antwoord te bieden. Ik verwijs naar een aantal initiatieven rond erosie in de Vlaamse Ardennen en het Heuvelland.

De voorzitter: De heer Doomst heeft het woord.

De heer Michel Doomst (CD&V): Minister, ik dank u voor uw uitvoerig antwoord. Het was zeker niet de bedoeling om hier een vorm van provincialisme te gaan invoeren, maar volgens mij kan men de situatie van de Vlaamse Rand in de schaduw van Brussel en Europa, niet vergelijken met andere regio's. De regio van de Vlaamse Ardennen heeft ook haar uitdagingen, en behalve Brakel heeft er geen gemeente een grote uitstraling naar de onmiddellijke omgeving. Het blijft belangrijk – en ik ben blij dat de collega's van N-VA ook zo denken – om over de grenzen heen te denken aan een vorm van samenwerking met het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Er zijn enorm veel kansen, maar vermoedelijk moet er toch een gestructureerd en beter actieoverleg komen om resultaten te kunnen boeken.

We moeten ook opletten dat de verbinding die landbouw moet maken tussen open ruimten, net niet maakt dat die openruimteverbindingen gevaren zouden zijn voor de landbouwstructuur die er inherent aan is. Dat proces moeten we in de Rand goed in het oog houden.

Ik ben blij dat u heel concreet een aantal gevaren aanduidt waar de rechtszekerheid van een aantal bedrijven in het gedrang komt. Op korte termijn

moeten we met de bedrijven die het meest gevaar lopen, in overleg gaan om oplossingen te zoeken.

Het loket lijkt me oké, maar dat zou ook goed zijn om landbouwzaken in de Rand snel in beweging te krijgen. Bedankt, minister, om dat straks vanuit uw goede intenties in acties om te zetten.

De voorzitter: De heer Nevens heeft het woord.

De heer Bart Nevens (N-VA): We zijn geen protectionisten pur sang. De verkeersdruk en de hoge grondprijzen zijn een specifiek probleem in de Vlaamse Rand.

Mijnheer Doomst, de N-VA is natuurlijk bereid om een samenwerking aan te gaan. Ik verheug me op de eerste promotiecampagne van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voor Vlaamse hoeveproducten. Ik wacht daarop en zal dat geregeld aankarten. Het is absurd dat een grote afzetmarkt als Brussel met haar horeca en vele inwoners, vandaag massaal importeert, terwijl er naast de deur verse en kwaliteitsvolle producten zijn die weinig transport behoeven en niet of te weinig worden aangeboden. Onze landbouwers moeten hun producten dan elders afzetten, terwijl er vlakbij een groot potentieel is. Ik ben benieuwd naar de promotiecampagnes die het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zal voeren om die landbouwproducten uit Vlaanderen te promoten en verkopen. Asperges op Vlaamse wijze en Vlaamse stoofkarbonade zullen een ideaal menu zijn om in Brussel te serveren.

Het loket dekt bepaalde behoeften van onze landbouwers omdat ze vragen hebben waarmee ze daar dan terecht kunnen. Ook samenwerkingsverbanden met de markten en veilingen in Brussel lijken een interessante piste om producten uit de Vlaamse Rand aan de man te brengen.

Minister, ik wacht op de resultaten van het flankerend beleid en van de korte- en langetermijnprojecten die u op touw wilt zetten. Ik zal dan ook af en toe naar de commissie Landbouw komen om die zaken onder de aandacht te brengen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het visserijakkoord met Marokko – 2265 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

De heer Marc Hendrickx (N-VA): Minister, het Europees-Marokkaans visserijakkoord was in deze commissie al vaak stof tot discussie met de toenmalige minister bevoegd voor de visserij, de heer Peeters. Enkele collega's en ikzelf hebben dat bijzonder kritisch opgevolgd. Het gaat over een akkoord dat 30 miljoen euro per jaar aan Marokko schenkt, in ruil voor Europese visrechten in hun wateren.

Grote steen des aanstoots is dat in dit akkoord ook de visgronden van de Westelijke Sahara worden verpacht, door de internationale gemeenschap beschouwd als een niet-zelfbesturend gebied. De Westelijke Sahara staat sinds de Marokkaanse invasie van 1974 de facto onder Marokkaanse voogdij. Die is echter verre van legitiem. De Verenigde Naties noch het internationaal recht erkennen Marokko als administratieve autoriteit in de Westelijke Sahara.

Dat Europese belastinggeld verdwijnt in de Marokkaanse staatskas in ruil voor visrechten in bezet gebied. Dat is voor mij en andere collega's bijzonder

opmerkenswaard. De vorige regering gaf toch haar steun aan het vernieuwde protocolakkoord, dat begin 2014 van kracht werd. Ons werd gewezen op de garanties die dit akkoord bood voor economische ontwikkeling en werkzekerheid voor de Sahrawi's. Bovendien was er een clausule die stelde dat dit akkoord afhankelijk was van het respecteren van de mensenrechten. Ook de EU pakte trots uit met de 'human rights clause'.

Welnu, vorige maand bracht Human Rights Watch in samenwerking met SAIH een lijvig rapport uit over de mensenrechtensituatie in de Westelijke Sahara, en dat was vernietigend. Op een jaar vonden ze 256 gevallen van marteling, verkrachting, moord of andere schendingen van elementaire mensenrechten op Sahrawi's door de Marokkaanse overheidsdiensten. Het rapport is bijzonder beklijvend leesvoer, ik kan u de lectuur zeker aanbevelen.

Minister, op welke manier volgt de Vlaamse overheid de uitvoering van de mensenrechtenclausule in het Europees-Marokkaans Visserijakkoord op? In hoeverre is er sprake van consequente monitoring door de Europese diensten? Neemt Vlaanderen hier systematisch kennis van? Zo ja, welke conclusies werden hier voorlopig uit getrokken? In hoeverre rijmen deze met het kwestieuze rapport? Bent u van mening dat de mensenrechtenclausule uit het akkoord nog steeds wordt gerespecteerd? Zo nee, plant u een initiatief?

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

De heer Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Als het klopt wat er in dat rapport staat, dan legt de heer Hendrickx dit terecht op tafel. Hij focust op het eerbiedigen van de mensenrechten. Ik wil ook een ander aspect van de visserij benadrukken, namelijk het stimuleren van selectieve en duurzame visvangst. In Europa wordt er hard gewerkt om de visbestanden te herstellen door het introduceren van een aanlandingsverplichting, een teruggooiverbod en het stimuleren van selectieve en duurzame vistechneken. In hoeverre geeft Europa het goede voorbeeld voor het vissen in niet-Europese wateren? Daar gaan heel wat middelen naartoe.

Wordt er bij het Marokkaanse regime aangedrongen op selectieve en duurzame vangtechnieken door de eigen vissers? Uiteindelijk zijn deze nodig om de visbestanden te verzekeren en de voedselzekerheid van de bevolking te helpen garanderen. Als we hier met strengere regelgeving worden geconfronteerd, mag er daar geen oneerlijke concurrentie zijn.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron (Groen): De vraag van de heer Hendrickx is terecht. Vlaanderen heeft daar misschien relatief weinig impact op. Ik roep de minister wel op om bij de opvolging van dit protocolakkoord dit rapport op de tafel te leggen en te eisen dat er bepaalde zaken gebeuren.

Het is een beetje cynisch. Er komen twee facetten samen: duurzaam vissen, waar we allemaal achter staan, en tegelijkertijd kopen we ons zieltje af en maakt Europa zijn geweten schoon door Marokko 30 miljoen euro te geven om te vissen in een gebied dat eigenlijk niet van hen is. Ik zeg het zoals het is. Daarenboven gebeuren er sterke mensenrechtenschendingen, en ik denk dat de heer Vanderjeugd gelijk heeft dat de duurzaamheid van de visserij met de voeten wordt getreden. Die praktijken zijn Europa onwaardig.

De heer Jos De Meyer (CD&V): Een terechte vraag en bekommernis van de heer Hendrickx. Hoe volgt de Vlaamse Regering dit op? Wat is de bevoegdheid van de minister van Landbouw en Visserij? Wat is de bevoegdheid van de minister van Buitenlands Beleid? In welke mate is er overleg tussen u beiden in verband met dergelijke dossiers?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Dames en heren, het betreft geen visserij-bevoegdheid, maar een bevoegdheid die behoort tot het Departement internationaal Vlaanderen. De Vlaamse Regering en de minister-president, die bevoegd is voor het buitenlands beleid en de ontwikkelingssamenwerking, vindt de mensenrechten uiteraard erg belangrijk. Het staat ook expliciet in de beleidsnota en wordt goed opgevolgd.

De mensenrechtensituatie in Marokko wordt op Europees vlak gemonitord door de Europese dienst voor extern optreden (EDEO). Het directoraat-generaal Maritieme Zaken en Visserij is enkel bevoegd voor de monitoring van de sectorale steun en het visserijgebeuren. De duurzame visserij wordt vanuit Europa opgevolgd. Als er signalen zijn dat dit niet goed gebeurt, zal ik die zorg nog eens overbrengen naar de instanties.

Op basis van rapporten van de EDEO moet de Raad Buitenlandse Zaken besluiten of er sprake is van een schending van de mensenrechten of niet. Als dat zo is, worden de akkoorden, dus ook de visserijakkoorden, automatisch opgeschort.

U citeert een rapport waarin melding wordt gemaakt van mensenrechtenschendingen in Marokko en de Westelijke Sahara. Het lopende protocolakkoord met Marokko bevat op vraag van de Europese Unie expliciete mensenrechtenclausules. Het is aan de Marokkaanse verdragspartner om die bepalingen te respecteren.

U vraagt naar de rol van Vlaanderen. Rechtstreeks is de Vlaamse overheid geen partij bij dit protocolakkoord. Vlaanderen zelf kan er bij Marokko dus niet op aandringen om de mensenrechtensituatie aan te pakken. Dat gebeurt via de federale overheid en via het Europese niveau. Er zijn de voorbereidende vergaderingen van de Directie-Generaal voor Europese Zaken en Coördinatie (DGE), waar dit kan worden aangekaart. Ik zal de bezorgdheden die hier leven, in die zin meegeven. Ik zal dit daar zeker ter sprake laten brengen zodat het goed kan worden onderzocht. We delen deze bezorgdheid allemaal samen, zowel inzake mensenrechten als duurzame visserij.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

De heer Marc Hendrickx (N-VA): Ondanks het middaguur blijf ik op mijn honger zitten. U fietst rond de materie heen. U begint met te zeggen dat dit meer de bevoegdheid is van Buitenlands Beleid. Volgens mij mag dit geen getouwtrek rond een bevoegdheid worden. Het is ook niet voor niets dat deze vraag in deze commissie wordt behandeld. Ik vraag u toch om dit nauwgezet op te volgen, al dan niet samen met de minister van Buitenlands Beleid. Vlaanderen moet resoluut het voortouw nemen en krachtadig optreden.

U kondigt aan dat u de bekommernis meeneemt. Dat maakt me blij. Ik zal dit blijven opvolgen. Het is veel te ernstig. Het is niet zomaar een rapportje dat er melding van maakt tussen de regels door. Het staat expliciet in een rapport van een lovenswaardige instelling. We moeten dit au sérieux nemen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.